

Når vi alminneliggjør det uakseptable

AV

Magne Raundalen

PUBLISERT 1. april 2008

Magne Raundalen, denne månedens kronikkforfatter, er bestefar og spesialist i barnepsykologi, knyttet til Senter for Krisepsykologi i Bergen. Sammen med Marit Netland, Kjell Underlid, Ingunn Skre, Anne Skard og Peder Kjøs er han invitert av Tidsskriftet som fast kronikør. Neste måned: Marit Netland.

Staff er verst. Når det gjelder alminneliggjøring av det uakseptable. Alvorlige seksuelle overgrep mot barn er i hans språkbruk «peanuts». At advokat Tor Erling Staff sier dette nå igjen, må vel nærmest defineres som det motsatte av en sensasjon, for det har han sagt i 20 år. Likevel får han alltid kjempeoppslag. Det er ganske uforståelig. Jeg har prøvd å forstå det. Min verste hypotese er at det finnes en gruppe pedofilvennlige journalister der ute som gleder seg like mye hver gang. Da har jeg trukket linjen fra den faglitteraturen som forteller meg at alminneliggjøring av overgrepene er en fellesoppgave blant pedofile. En mer vennligsinnet hypotese har som utgangspunkt at Staff har vært alene om å bagatellisere, ja endog romantisere seksuell krenking av barn. Derfor har redaktørene opphøyet det til en permanent nyhet. Mitt hovedpoeng i denne kronikken er at alminneliggjøring av det uakseptable svekker kraften i den sosiale kontrollen som skal hemme den skadelige atferden.

«Samlet sett tenker jeg at vi aldri har hatt en mer barnefokusert og kunnskapsorientert foreldregenerasjon enn dagens»

Jeg vil starte med incest. Som alle vet, er overgriperen i slekt med offeret dersom han eller hun begår incesthandlinger. Den sterkeste assosiasjon til incestbegrepet er overgrep fra biologisk far mot datter. Alle undersøkelsene jeg kjenner til på dette området, konkluderer med en prevalens på under 10 prosent. Det er tankevekkende når flere undersøkelser konkluderer med at over halvparten av overgrepene mot barn skjer utenfor familien. For mitt formål nå er det nok å vise til den ferskeste undersøkelsen på

temaet, fordi den er norsk (Mossige/Stefansen, NOVA, 2007). De har spurt 7033 norske 19-åringer om de har vært utsatt gjennom oppveksten. En meget liten prosentandel rapporterer at de er blitt krenket av nære slektninger. Altså er det en kontroll der ute som fungerer fortsatt. Jeg vil påstå at vi har alminneliggjort incest på en slik måte at det kan sammenlignes med å rive over bremseledningen hos de vaklende i familien som fortsatt strever med kontrollen. De hører at det faktisk er alminnelig. Språket er tross alt forstandens verktøy. Vi kan ikke leve med et presisjonsnivå på lavmål.

I snart tre år er vi blitt møtt med svære avisoppslag om forekomsten av vold i familien, spesielt med fokus på barn som lever med vold i familien. Fagfolk hevder at 100 000, ja kanskje 150 000 barn lever med vold i familien. Da tallet 100 000 dukket opp første gang, skrev Barneombudet et brev til Justisdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet om de hadde data som kunne bekrefte redselstallene. De svarte at det kunne de ikke. Departementet viste til en planlagt undersøkelse, NOVA-rapporten som nå er publisert. Den sier først og fremst at nasjonen Norge har sluttet å slå. Blant de spurte 19-åringene var det over 80 prosent som svarte at de aldri, gjennom hele oppveksten, var blitt slått med vilje av sine foreldre. Dette var ingen overraskelse for forskerne, fordi de hadde et enda høyere tall på «ikke-slåtte» fra en lignende svensk undersøkelse publisert for ti år siden. Andelen barn som var blitt utsatt for frekvent vold, det vil si slått 10 ganger eller flere, var 2 prosent. Omregnet til tall blir det 22 000 barn under 18 år. For meg er det uhyggelig nok! Når det gjelder antallet spurte som rapporterer at de har vært vitne til grov vold, er andelen også prosent. Jeg påstår ikke at dette er de endelig justerte tallene. Vi vet at 19-åringene husker svært lite fra de første leveårene. Vi har lov til å anta at de som er kommet til siste klasse i videregående, har hatt en bedre oppvekst enn det store antallet som aldri kom så langt. Likevel spør jeg meg selv: Hvorfor er det ingen som har villet alminneliggjøre det akseptable når de nå hadde god grunn til det? Jeg har lett med lys og lykte, og jeg har ikke funnet andre gladmeldinger enn dem jeg har skrevet selv.

Når jeg har diskutert de store tallenes luftige grunnlag med noen blant dem som har fremmet dem, har de vært enige med meg i at de kanskje ikke er så holdbare som man kunne ønske. Samtidig har de gitt uttrykk for at vi har lov til å vekke folks oppmerksomhet, ikke minst politikernes, for på den måten å bedre barndommen. Det synes ikke jeg noe om. For det første er det ikke svimlende tall som først og fremst vekker folks empati. Det er fortellingen om de elendige og de vergeløse som går til hjertene. Og så må tallene våre være så nøyaktige og nøkterne som mulig.

Det jeg skriver om nå, kommer inn under en journalistikk som jeg kaller sverting av foreldre. La meg ta et eksempel. I flere år har vi ved inngangen til fellesferien fått oppslag i alle medier som ikke kan oppfattes på annen måte enn at vi har en foreldregenerasjon som drikker seg dritings i ferien og raver rundt på svabergene med hjelpeløse og forvirrede barn på armen, klar til å falle uti. Hvorfor alminneliggjør vi noe uakseptabelt når det umulig kan stemme med det vi ser og hører, vi som ferdes blant småbarnsforeldre hele året, og som også er ute om sommeren?

Jeg vil ikke under noen omstendighet bagatellisere temaet rus hos småbarnsforeldre. Tvert om tror jeg at det er det mest alvorlige oppvekstproblemet vi har. Vi har nok av problemer å ta fatt i, men samlet sett tenker jeg at vi aldri har hatt en mer barnefokuset og kunnskapsorientert foreldregenerasjon enn dagens. Må vi sverte alle for å komme fram til de som trenger det mest? Eller blir veien rett og slett brattere når vi har sørget for å alminneliggjøre det uakseptable?

Noen ganger når jeg åpner avisen, tenker jeg: Nå er sesongen for å sverte de skilte småbarnsforeldrene her igjen. På første side blir du varslet om at du kan få lese om mor som kommer med barnet til flyplassen i siste sekund og far må reise alene til utlandet fordi mor har «glemt» passet til barnet. Inne i avisen får du historien om fedre som melder fra en uke i forveien at de ikke kan ha sine tre barn i ferien som avtalt. Mor må gå på jobben sin, og barna får en sørgelig bysommer fra balkongen med tilfeldige oppassere. Hva tenker de skilte foreldrene som burde skjerpe seg når de leser dette? De kan jo berolige seg selv med at alt er såre vel. De trenger ikke melde seg på viktige kurs for å bedre samarbeidet om barna, fordi de fortsatt er foreldre.

Har jeg ikke eksempler på det motsatte? Jo, forleden ble vi møtt av en forside om at foreldrene kunne bare senke skuldrene, for «barna trives i tidsklemma». Det var faktisk mye vettugt i reportasjen, som bygget på en doktorgrad. Riktignok var bare 18 barn dybdeintervjuet i selve undersøkelsen, men inntrykket jeg satt igjen med, var at svært mange fornuftige foreldre og trygge barn fikk hjulene til å gå rundt i hverdagen.

Det er for så vidt en absurd virkelighet å orientere seg i. Åpner du avisen, kan du få inntrykk av at våre barn, dessverre, vokser opp i et lite reservehelvete oppunder polarsirkelen, hvor annethvert barn lever utrygt i familien. Og kommer man fra et yndigt land som Danmark kan man bli profet i Norge ved å påstå at vi er blitt en nasjon med «curling-foreldre» som ned til minste fnugg soper veien for ungene våre. Vi får tenke på at man kan falle av hesten på begge sider. Og at Staff allerede har falt av og kaver i gjørma.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 4, 2008, side 490-491

AV

Magne Raundalen